

Hua Mei, *Chinese Culture: Clothing*, China Intercontinental Press, Beijing 2014, ss. 184

Hua Mei jest profesorem na chińskim Uniwersytecie Tianjin Normal, dyrektorką Hua Mei Clothing Ornament Culturology Study Institute oraz była dziekan College of Art and Design w Tianjin. Od 1983 r. prowadzi wykłady z historii chińskiego ubioru oraz rozwija studia dotyczące *clothing ornament culturology* (dosł. kulturoznawstwa ornamentyki odzieży), które od 1994 r. funkcjonują w Chinach jako oddzielna dyscyplina naukowa. Kierowała również trzema ogólnokrajowymi projektami w tym zakresie z ramienia Ministerstwa Edukacji ChRL i była głównym wykładowcą ogólnokrajowego kursu uniwersyteckiego Chinese and Western Clothing History. Jest autorką ponad pięćdziesięciu monografii oraz prowadziła wykłady dotyczące chińskiej sztuki zdobienia ubrań m.in. na University of Fashion w Lyonie, paryskim Institute of France oraz Academy of Fashion Design w Nowej Zelandii.

W książce *Chinese Culture: Clothing* Autorka w interesujący sposób prezentuje ewolucję chińskiego stroju. Nie ogranicza się jedynie do przedstawienia samej jego historii, lecz przede wszystkim podkreśla, jak ważną rolę odgrywa on w życiu chińskiego społeczeństwa.

Obecnie w hierarchii wartości jest on zestawiany z tak podstawowymi potrzebami życiowymi, jak jedzenie, mieszkanie czy środki transportu. Lektura książki pozostawia czytelnika z przekonaniem, że chiński ubiór wiele znaczy, stanowi połączenie tradycji ze sztuką. Hua Mei od początku podkreśla również, że nie jest tam przypadkowe i już od narodzin pierwszych chińskich dynastii kolory, tkaniny, hafty i inne zdobienia miały swoje znaczenie.

Recenzowana pozycja podzielona jest na pięć części, w ramach których znajdują się tematycznie wyróżnione bloki. W czterech pierwszych częściach Autorka przedstawiła chronologicznie ewolucję chińskiego ubioru, prezentując ciekawe zjawisko inwersji w zakresie rozprzestrzeniania się mody i rzemiosła. Od V w. można było zauważyć intensywną ekspansję na Zachód elementów chińskich strojów, w tym charakterystycznych wzorów i krojów oraz sposobu produkcji i wykorzystywania jedwabiu, a od XX w. to wzorce zachodnie zaczęły silnie napływać do Chin i mocno oddziaływać na młodsze społeczeństwo, wywołując wręcz oburzenie i szok wśród starszych pokoleń. Ostatnia część poświęcona jest strojom grup etnicznych zamieszkujących Chiny, które są bardzo zróżnicowane, a ich ubiór wyróżniają niepowtarzalne i wyjątkowe elementy. Hua Mei ze względu na dziedzinę, którą się zawodowo zajmuje, w każdej części książki

zwraca uwagę na ornamentykę i sztukę zdobienia ubrań, przede wszystkim hafty i wzory tkanin, co dodatkowo urozmaica i wzbogaca lekturę.

Pierwsza część *Preface: Extraordinarily Beautiful Chinese Clothes* stanowi krótki przegląd kultury chińskiego ubioru, co bardziej szczegółowo jest rozwijane w dalszych fragmentach książki. Autorka podkreśla znaczenie ornamentyki dla społeczeństwa, co było widoczne nawet 20 tys. lat temu. Wykorzystywano wówczas w tym celu zęby zwierząt, muszle małży, szkielety ryb czy też kamienne koraliki, choć pierwotnie stały za tym wyłącznie względy rytualne czy religijne, to z czasem zyskały one również charakter ozdobny, rozpoczynając tym samym historię chińskiego zdobnictwa.

Część druga *From Barbarism to Monarchy* prezentuje drogę, jaką przeszedł chiński strój od tzw. *one-piece dress*, czyli sukienki z długiego kawałka materiału z wyciętym pośrodku kołem, do swobodnych i wygodnych ubrań, jakie noszone były na początku XX w., kiedy zakończył się okres panowania dynastii Qing. Autorka omawia stroje i ich detale charakterystyczne dla każdej z dynastii, np. dla dynastii Han na początku typowe były tzw. *deep clothes*, których idea polegała na zgodności z zasadami poszczególnych obrzędów oraz regularności i jednolitości kształtu, przy czym bardzo ważne były wymiary tych strojów – nie mogły one ani odkrywać skóry, ani ciągnąć się po ziemi. Następnie w ich miejsce pojawiły się szaty, przy czym Hua Mei szczególną uwagę poświęca szatom chińskich cesarzy. Przedstawia symbolikę poszczególnych kolo-

rów i wzorów, jakie zdobiły te stroje, co wiązało się z pozycją cesarza w porządku feudalnym. Interesujące są też rozważania dotyczące makijażu chińskich kobiet, który również jest traktowany jako część ubioru i stanowi element ozdobny.

W trzeciej części *End of Monarchy and Introduction of Western Clothes to the East* Hua Mei omawia zmiany, jakie zaczęły zachodzić po zakończeniu okresu dynastycznego, w latach 20. XX w., kiedy chińska kultura zetknęła się ze wzorcami napływającymi z Europy, Stanów Zjednoczonych oraz Japonii. Było to szczególnie zauważalne w modzie męskiej, gdzie obok ubrań charakterystycznych dla okresu dynastii Qing, czyli długich sukni i tradycyjnych żakietów, współlistniały również zachodnie elementy w postaci garniturów, skórzanych butów, kapeluszy czy szalików. Zmiany te stanowią część ogólnego ucywilizowania Chin, które po latach zamknięcia wreszcie otworzyły się na inne kraje i zaczęły czerpać z nich wzorce w każdej dziedzinie życia.

Czwarta część, zatytułowana *Rapidly Changing Modern Clothes*, zaczyna się od powstania Chińskiej Republiki Ludowej i pojawienia się wielu elementów odzieży charakterystycznych dla ZSRR, które z czasem zdominowały chiński ubiór. U mężczyzn były to tzw. *Lenin suit* (czyli wykonana z tkaniny dialogowej dwurzędowa marynarka z kołnierzem, któremu często towarzyszył pas z tego samego materiału), wataniane płaszcze czy czapki z daszkiem, które nosili sowieccy robotnicy. U kobiet z kolei były to przede wszystkim

taliowane sukienki, niewyróżniające się wzorem i kolorem, wypadające co najmniej nijako przy dawnych zdobionych kobiecych kreacjach. W tej części zostały omówione też trendy napływające w kolejnych dekadach do Chin z Zachodu (były wśród nich tzw. spodnie dzwony, okulary przeciwsłoneczne, jeansy czy styl boho), urozmaicając tym samym chińską odzież, która straciła na atrakcyjności najpierw w latach 50. XX w., kiedy rozwijała się Chińska Republika Ludowa, a następnie w czasach rewolucji kulturalnej. Szczególną uwagę Hua Mei poświęciła mini spódniczce, której popularność wśród chińskich dziewcząt wzbudziła bardzo wiele kontrowersji u starszej części społeczeństwa, przede wszystkim ze względu na sprzeczność z myślą konfucjanizmu, co szczegółowo zostało omówione. Mimo że w ostatnich dekadach ornamentyka w stroju była znacznie rzadsza, Autorka nie pominęła jej roli w chińskim stroju i ostatnie dwa podrozdziały tej części poświęciła chińskiemu obuwiu, które jest ręcznie szyte i haftowane, a ponadto cechuje je bogactwo kształtów, jak również strojom z okresu dynastii Han i Tang. Te bowiem znowu zyskały na popularności w latach 90., oczywiście w nieco zmienionej postaci, głównie za sprawą zachodnich projektantów (np. John Galliano), którzy w swoich kolekcjach inspirowali się tradycyjnymi chińskimi motywami i krojami.

Ostatnia część *Diversified Ethnic Clothes* przedstawia charakterystyczne stroje grup etnicznych zamieszkujących terytorium Chin. Każda z 56 mieszkających w Państwie Środka grup etnicznych ma

wyróżniający ją strój z niepowtarzalnymi elementami, np. większość ubrań plemiona Oroqen wykonanych jest z futra i skóry saren, a rozbita po wielu regionach grupa etniczna Yao w zależności od swojego położenia ma inne nakrycia głowy, które identyfikują jej członków. Oprócz tego Hua Mei opisuje specjalne techniki wytwarzania, farbowania i zdobienia strojów etnicznych, podkreślając, że są to umiejętności przekazywane z pokolenia na pokolenie i składające się na niematerialne dziedzictwo Chin. Ciekawym elementem tej części jest również przedstawienie legend, które towarzyszą poszczególnym strojom lub ich fragmentom, np. *cockscornb hats*, czyli czapkom przypominającym grzebień koguta, noszonym przez dziewczęta z plemienia Yi.

Recenzowana książka jest dodatkowo wzbogacona interesującymi fotografiami i ilustracjami wykonanymi po części również przez samą Hua Mei. Są na nich zaprezentowane nie tylko stroje, detale czy zdobienia, ale również obrazy i rzeźby odnoszące się do danego okresu w historii Chin. Autorka pozostawia czytelnika z pytaniem, czy symbolika i znaczenie strojów etnicznych przetrwają erę globalizacji i Internetu, skoro tradycyjne chińskie stroje musiały w końcu ustąpić miejsca modzie napływającej z Zachodu. Podkreśla, że właśnie tzw. *primitive clothes* są ostatnimi tego rodzaju pięknie zdobionymi ubraniami, reprezentującymi to, co było niegdyś nieodłącznym elementem chińskich strojów, czyli tradycję i sztukę. Książka Hua Mei pt. *Chinese Culture: Clothing* stanowi ciekawe i godne

polecenia kompendium wiedzy na temat chińskiego ubioru i jego ornamentyki, z pewnością jest obowiązkową pozycją dla osób zajmujących się zarówno dziedzictwem kultury Państwa Środka, jak i modą oraz designem. Jednocześnie

zawiera ważny postulat, aby traktować ubiór jako tę część kultury, która zasługuje na wzmożoną ochronę i taką też powinna otrzymać.

Aleksandra Guss